

SÜR PULWƏUNA

Ölümlərin

2018 NOBEL
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ

Kemikləri

üzərində

ROMAN

TİMAŞ
T

OLGA TOKARCZUK

LEHÇE ASLINDAN ÇEVİREN NEŞE TALUY YÜCE

**SÜR PULLUĞUNU
ÖLÜLERİN KEMİKLERİ ÜZERİNDE**

Olga Tokarczuk

Dünya Roman - Öykü

TİMAŞ YAYINLARI | 4842
Dünya Edebiyatı Dizisi | 66

EDİTÖR
Ayşe Tuba Ayman

KAPAK TASARIMI
Barış Şehri

İÇ TASARIM
Nur Kayaalp

1. BASKI
Şubat 2020, İstanbul

ISBN
ISBN: 978-978-605-3233

9 789786 053233

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemдар Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr
timas@timas.com.tr
   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT
Sistem Matbaacılık
Yılanlı Ayazma Sok. No: 8
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Telefon: (0212) 482 11 01
Matbaa Sertifika No: 16086

BOOK INSTITUTE

©POLAND

Bu kitap ©POLAND Translation Program - Polonya Çeviri Desteği'nin katkılarıyla yayımlanmıştır.

YAYIN HAKLARI

© Olga Tokarczuk, *Prowadź swój pług przez kości umarłych* orijinal adıyla Wydawnictwo Literackie tarafından 2009 yılında yayımlanan bu kitabın Türkiye'deki tüm yayın hakları anlaşmalı olarak Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir. Tanıtım amacıyla yapılacak alıntılar dışında hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

OLGA TOKARCZUK

29 Ocak 1962 yılında Sulechov'da dünyaya gelen Olga Tokarczuk, edebiyat kariyerine başlamadan önce Varşova Üniversitesi'nde psikolog olarak çalışmış, burada Carl Jung üzerine çalışmalar yapmıştır. Polonya'nın en başarılı yazarları arasında olan Tokarczuk, *Koşucular* romanıyla 2018 Man Booker International Ödülü'nü kazanmış, *Sır Pulluğunu Ölülerin Kemikleri Üzerinde* ile de 2019 ödülünün finalistleri arasına girmiştir. 2015'te Polonya Kültür ve Doğal Alan Bakanlığı tarafından özel bir edebiyat ödülüne layık görülmüştür. Bunun yanı sıra yazara, Polonya'nın en prestijli edebiyat nişanı olan Nike Ödülü'ne layık görülmüştür. Yazarın dokuz romanı ve üç kısa hikâye derlemesi, kırktan fazla dile tercüme edilmiştir. Yazarlığın yanı sıra Tokarczuk, Polonya Yeşiller Partisi üyeliğini sürdürmekte ve aktivist faaliyetlerde bulunmaktadır. 2018 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nün sahibi olmuştur.

NEŞE TALUY YÜCE

Ankara'da doğdu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Bölümünü ve aynı üniversitenin Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında lisans öğrenimini tamamladı. 1996'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Leh Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında doktor, 2005'te profesör unvanı aldı. Halen aynı bölümde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çevirilerinin yanısıra pek çok kuramsal kitabı da bulunmaktadır. 2006'da Leh edebiyatının başyapıtlarını çevirdiği ve bu edebiyatı Türkiye'de ustaca tanıttığı için Polonya Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Stefan Meller'den özel bir ödül almıştır ve 2009 yılında *Testosteron* (A. Saramonowicz) adlı oyunun çevirisiyle, Ankara Sanat Kurumu tarafından, "En İyi Çevirmen Ödülü"ne layık görülmüştür. 2016 yılında Polonya Cumhuriyeti Kültür Bakanlığından "Polonya Kültürüne Hizmet Nişanı" almıştır. Pek çok oyun çevirisi çeşitli tiyatrolar tarafından sergilenmiştir ve sergilenmektedir.k

1. ŞİMDİ DİKKAT!

*Bir zamanlar Adil insan,
Uysalca koyuldu tehlikeli yola
Hani ölüm vadisine uzanan.*

Öyle bir yaşta, üstelik öyle bir durumdayım ki, olur da Gece bir ambulans beni almaya gelir diye, yatmadan önce ayaklarımı düzenli olarak yıkamam gerekiyor.

O gece gökte neler oluyor diye görmek için Efemerisi inceleseydim, uykuya hiç yatmazdım. Bu sefer hızla uykuya dalmıştım; çünkü şerbetçi otu kaynatmış, yanında iki tane de kedi otu hapı almıştım. Bunun içindir ki Gece Yarısı kapının –şiddetli, ölçüsüz ve uğursuzca– vurulmasıyla uyandırıldığımda kendime gelememiştim. Sıçrayıp yatağın yanında ayağa kalktım, sarsakça, zira uykulu ve sallanan gövdem, uykunun masumiyetinden uyanıklığa doğru bir sıçrama yapamıyordu. Kendimi zayıf hissetmişim ve az sonra bilincimi kaybedecekmişim gibi sendelemeye başlamıştım. Ne yazık ki bu durum benim başıma son zamanlarda geliyordu, Rahatsızlıklarımınla ilgiliydi. Oturup kendime birkaç kez; evdeyim, şimdi Gece, birisi kapıya vuruyor, demek zorunda kalmıştım ki ancak ondan sonra sinirlerimi kontrol altına alabildim. Karanlıkta terliklerimi ararken, kapıya vuranın şimdi homurdanarak evin

etrafında dolaştığını duyabiliyordum. Aşağıda, elektrik saatlerinin durduğu gözde, bana Dionisos'un kaçak avcılara karşı verdiği biber gazı spreyini saklıyordum, bu şimdi aklıma gelmişti. Karanlıkta tanıdık, soğuk aerosol şekli bulmayı başardım ve böylece silahlanmış halde dışarının ışığını açıp yan pencereden verandaya baktım. Bir kar çirtirtisi duyuldu ve görüş alanıma Garip diye adlandırdığım komşum girdi. Kendisini, bazen dışarıda çalışırken giydiğini gördüğüm eski koyun derisinden gocuğunun eteklerine sarmıştı. Paltonun altında çizgili pijamasını ve dağ yürüyüşünde giydiği botlarını görebiliyordum.

“Aç,” dedi.

Üstümdeki yazlık, keten takıma (Profesör ve karısının geçen yaz atmak istedikleri, bana geçmişten kalma bir modayı ve gençlik günlerimi hatırlatan, böylece Yararlı ve Duygusalı bir araya getiren bir şeyle yatıyordum) şaşkınlığını belli eden bir bakış atıp destursuz içeri dalmıştı.

“Giyin lütfen. Koca Ayak ölmüş.”

Bir süre şaşkınlıkla bir şey söyleyememiş, tek söz etmeden uzun kar botlarımla vestiyerden elime ilk gelen poları giymiştim. Dışarıda verandanın lambasından düşen ışığın altında, kar yavaş ve uykulu bir şekilde yağmaya başlamıştı. Garip, yanımda sessizce duruyordu, uzun, zayıf ve kemikli şekli birkaç kalem darbesiyle çizilmiş gibiydi. Kar, her hareketinde, kurabiyelerden dökülen pudra şekeri gibi savruluyordu üzerinden.

“Ölmüş de ne demek?” Boğazım sıkışsa da kapıyı açarken nihayet sorabilmişim, ama Garip cevap vermedi.

Genelde çok konuşmazdı. Merkür'ü, kesinlikle suskun bir burçta olmalıydı, Oğlak'ta veya kavuşumda olduğunu, Satürn'e dik açılı ya da karşıt konumlandığını düşündüm. Geriye giden Merkür de olabilirdi –ki bu da ketumluk verirdi.

Evden çıkar çıkmaz, her kış bize dünyanın insanoğlu için yaratılmadığını hatırlatan ya da en azından yılın yarısı, bize dost olmadığını gösteren, o aşına olduğumuz soğuk, nemli hava etrafımızı sarmıştı. Ayaz vahşice yanaklarımıza saldırmıştı, beyaz buhar bulutları yükseliyordu ağızımızdan. Veranda ışığı otomatik olarak söndü, biz de kütürdeyen karın üstünde, zifiri karanlıkta yürüdük, ben Karanlık boyunca arkasında ilerlerken Garip'in başındaki lamba sadece önünde hareketli bir nokta halinde karanlığı yarıyordu.

“Fenerin yok mu?” diye sordu.

Elbette vardı ama sabaha kadar, gün ışıyana kadar nerede olduğunu bilmem mümkün değildi. Sadece gündüz görülebilir olmaları fenerlerin bir özelliği idi.

Koca Ayak'ın evi yolun biraz dışında, diğer evlerden yukarıdaydı. Yıl boyunca orada yaşayan üç sakinden biriydi. Sadece o, Garip ve ben kıştan korkmadan burada yaşıyorduk; diğer sakinler Ekim'de evlerini kapatır, borulardan suları akıtır, kente geri dönerlerdi.

Şimdi, yerleşim alanımızdan geçen ve evlere giden patikalara bölünen, kısmen karsız yola sapmıştık. Koca Ayak'ın evine ulaşan patika öyle yüksek karla kaplı ve öyle dardı ki dengeyi koruyabilmek için bir ayağı, hemen diğerinin arkasına koymak zorunda kalıyorduk.

“Pek hoş bir görüntü olmayacak,” diyerek yüzünü bana doğru çevirmiş ve başındaki lambayla bir an için beni kör edecek şekilde beni uyarılmıştı Garip.

Başka bir şey beklemiyordum. Bir süre sessiz kaldı, sonra da sanki kendine açıklıyormuş gibi dedi ki:

“Mutfağındaki ışıktan ve köpeğin hüzünlü havlamasından endişelenmiştim. Sen duymadın mı?”

Hayır, duymamıştım. Uyuyordum, şerbetçiotu ve kediotuyla uyuşmuş halde uyuyordum.

“O nerede şimdi, Köpek?”

“Buradan götürdüm onu –benim eve, besledim, sakinleşmiş görünüyordu.”

Yine bir an sessizlik.

“Her zaman tasarruf için ışığı söndürüp erkenden yatardı, ama bu sefer ışık yandı da yandı. Karda parlak bir çizgi. Benim yatak odasının penceresinden görünüyordu. Sarhoş olmuştur ya da hayvan öyle uluduğuna göre köpeğe zarar veriyordur diye düşünüp oraya gittim.”

Yıkık dökük bir ahır geçtikten hemen sonra Garip’in feneri karanlığın içinde soluk yeşil ve flüoresan gibi parlayan iki çift gözü ortaya çıkardı.

“Bak, Geyikler,” dedim, gocuğunun kolundan tutup biraz da yüksek sesle fısıldayarak. “Evin yakınına kadar geliyorlar. Korkmuyorlar mı?”

Geyikler neredeyse karınlarına kadar gelen karda duruyorlardı. Sanki onları gerçekleştirdikleri ve anlamını kavrayamayacağımız bir ritüelin ortasında yakalamışız gibi

sakince bize bakıyorlardı. Karanlıktı, bu yüzden sonbaharda Çekya'dan gelen Küçük Hanımlar olup olduklarını anlayamamıştım. Zaten niye sadece iki taneydiler ki? En az dÖrtlü gruplar halinde gelirlerdi.

“Hadi eve,” deyip kollarımı sallamaya başladım. Aniden kıpırdanmış, ancak hareket etmemişlerdi. Ön kapıya kadar sakince arkamızdan bakmışlardı. Bir ürperti geçti içimden.

Bu sırada Garip bakımsız kulübenin eşiginde, botlarından karı silkelemek için ayaklarını yere vuruyordu. Küçük pencereler plastik ve kontrplakla kaplanmış, ahşap kapı da siyah katranlı kâğıtla örtülmüştü.

Odanın duvarlarına soba için, eşit boyda olmayan boylarda odunlar istiflenmişti. İçerisinin hoş olmadığını söylemeye gerek yok. Pis ve bakımsızdı. Her yerde ahşabın ve toprağın nemli kokusu vardı –hani ıslak ve açgözlü toprağın. Yılların duman kokusu, yağlı bir tabaka halinde duvarlara işlemişti.

Mutfağa açılan kapı aralıktı, yerde yatan Koca Ayak'ı gördüm hemen. Bakışım ona tam değmişti ki hemen başka tarafa kaydı. Tekrar bakabilmem için üzerinden bir süre geçmesi gerekti. Korkunç bir görüntüydü.

Sanki onu sıkıştıran bir yakayı çekiştirmeye çalışıyor-muşçasına elleri boynunda, garip bir şekilde kıvrılmış yatıyordu. Hipnotize olmuş gibi yavaşça yaklaştım. Açık gözlerinin masanın altındaki bir noktaya sabitlendiğini görmüştüm. Kirli fanilasının boynu yırtılmıştı. Gövdesi savaşmış da yenilmiş ve öldürülmüş gibi görünüyordu. Bu tablo, benim Korkuyla ürpermeme, damarlarımdaki

kanın donarak vücudumun derinlerine kadar çekildiğini hissetmeme neden oldu. Daha dün bu gövdeyi canlı görmüştüm.

“Tanrım,” diye kekeleydim, “ne olmuş burada?”

Garip omuzlarını silkti:

“Polise ulaşamıyorum, Çekya telefon şebekesi var yine.”

Cebimden telefonumu çıkarıp televizyondan bildiğim numarayı, 997’yi tuşladım, hemen otomatik olarak Çekçe konuşan bir ses cevap verdi. Burası böyle işte. Şebeke, ülkelerin sınırlarına bakmadan oradan oraya gezer. Bazen operatörler arasındaki bölünme hattı saatlerce benim mutfağında konumlanır ve arada sırada birkaç gün Garip’in evinde veya terasta durur. Kaprisli hallerini kestirmek güçtür.

“Evin arkasındaki tepenin üstüne çıkmak gerek,” diyerek biraz gecikmeyle uyardım.

“Onlar buraya gelmeden önce taş gibi olacak,” dedi Garip, onda özellikle sevmediğim bir tonda –bir ukala dümbeleği gibi. Koyun derisi gocuğunu çıkarıp iskemlenin arkasına astı. “Onu böyle bırakamayız, berbat görünüyor. Ne de olsa komşumuzdu.”

Koca Ayak’ın acınası, kıvrılmış gövdesine baktıkça, daha dün bu Adamdan korktuğuma inanmak zor geliyordu. Ondand hoşlanmazdım. Hoşlanmazdım demek çok hafif kalıyordu. Bunun yerine onu iğrenç, korkunç bulduğumu söylemeliydim. Aslında onu bir İnsani bir varlık olarak bile nitelendirmiyordum. Şimdi kirli iç çamaşırlarıyla lekeli zeminde yatıyordu, küçük ve sıkı, güçsüz ve zararsız.

Sadece bazı hayal edilmesi güç değişimlerin kırılğan bir nesneye çevirdiği, başka her şeyden ayırdığı bir cisim. Bu beni üzmüş, korkutmuştu, böyle iğrenç biri bile ölümü hak etmiyordu. Kim eder ki? Aynı kader beni de, Garip'i ve dışarıdaki Geyikleri de bekliyordu; bir gün biz de ölü bedenden başka bir şey olmayacağız.

Biraz teselli bulmak umuduyla Garip'e baktım, ama o hurda katlanır kanepenin üzerindeki dağınık yatağı düzeltmekle meşgul olduğundan, kendimi rahatlatmak için kendi düşüncelerimde aradım teselliyi. Sonra birden Koca Ayak'ın ölümünün iyi bir şey olabileceği aklıma geldi. Bu onu berbat yaşamından kurtarmıştı. Ve diğer canlı Yaratıkları da ondan kurtarmıştı. Ah evet, birden ölümün ne kadar iyi bir şey olabileceğini hatırladım, nasıl doğru ve adil, hani bir dezenfektan veya bir elektrikli süpürge gibi. Böyle düşündüğümü itiraf ediyorum ve hâlâ da böyle düşünüyorum.

Koca Ayak komşumdu, evlerimiz birbirinden yarım kilometre uzaklıktaydı, ama onunla nadiren bir şey yapardım. Neyse ki. Bunun yerine onu uzaktan görürdüm –ufacık, ince bedeni, her zaman etrafta sarsak bir şekilde hareket ederdi. Yürüdükçe kendi kendine mırıldanırdı, bazen de Yaylanın rüzgârlı akustiği özünde basit, değişmeyen monoloğunun kırpıntılarını getirirdi. Koca Ayak'ın söz dağarcığı temel olarak, yanına uygun özel isimler eklediği beddualardan oluşurdu.

Bölgesinin her karışını bilmesinden burada doğduğu ve Kłodzko'dan ileri hiç gitmediği anlaşılıyordu. Ormanı da iyi biliyordu –hangi kısımlarından para kazanılır, ne kime satılır. Mantarlar, böğürtlenler, çalınmış kereste,

yakmak için çalı çırpı, tuzaklar, yıllık otomobil rallisi, avcılık. Orman bu küçük cini beslemişti. Bu nedenle onun ormana saygı göstermesi gerekirdi, ama göstermemişti. Bir Ağustos, kuraklık zamanı, bir böğürtlen alanını ateşe vermişti. İtfaiyeyi çağırılmıştım, ama çoğu kurtarılamamıştı. Niye yaptığını hiç öğrenemedim. Yazın testereyle gezer, yaş ağaçları keserdi. Onu nazikçe uyardığımda ki, Öfkemi zapt etmem zor olurdu, bana en basit şekilde cevap verirdi: “Kaybol kocakarı.” Ama bundan çok daha kaba bir tavırla. Her zaman fazladan para kazanmak için hırsızlığa, aşımaya, aylaklığa eğilimliydi; yazın kalanlar bahçede bir fener veya budama makası bıraktığında, Koca Ayak hemen bunları aşımak ve kentte okutmak için fırsat kollardı. Bana göre şimdiye kadar birkaç Ceza almalı, hatta cezaevine bile gönderilmeliydi. Bunlardan nasıl kurtulduğunu bilmiyorum. Belki de onu izleyen melekler bazen yanlış tarafta duruyorlardı.

Her türlü araçla izinsiz avlandığını da biliyordum. Ormana kendi çiftliğiymiş gibi davranıyordu –her şey ona aitti. Talan edici bir tipti.

Çok Gecemi, onun yüzünden uykusuz geçirmiştim. Çaresizlik içinde. Birkaç kez Polisi çağırılmıştım –telefon sonunda açıldığında şikâyetim nazikçe dinlenir, ama başka bir şey olmazdı. Koca Ayak, kolunda tuzaklar, uğursuz bağırışlarla yoluna devam ederdi. Kötü, küçük bir cin gibi. Kötücül ve öngörülmez. Her zaman biraz sarhoştu ve belki de onu haince havaya bu sokuyordu. Sanki onları yolundan itmek istermişçesine homurdanıp ağaç gövdelerine sopayla vururdu, bir sarhoşluk ortamına doğmuş gibi görünürdü. Çoğu zaman izlerini takip edip Hayvanlar için

kurduğu ilkel tuzakları, tuzağa düşen Hayvanların havada asılı kalmalarına neden olacak şekilde eğilmiş genç ağaçlara bağlanmış ilmikleri toplardım. Bazen ölü Hayvanlar bulurdum –Tavşanlar, Porsuklar ve Geyikler.

“Onu kanepeye taşımamız,” dedi Garip.

Bu düşünceyi sevmedim. Ona dokunma fikri hoşuma gitmemişti.

“Bence Polisi beklemeliyiz,” dedim. Ama Garip katlanan kanepenin üzerinde yer açmış ve kazağının kollarını sıvamaya başlamıştı bile. Bana solgun gözleriyle delici bir bakış attı.

“Böyle bulunmak istemezsin, değil mi? Bu durumda. Hiç insanca değil.”

Ah evet, insan gövdesi kesinlikle en insani olmayandır. Özellikle de ölü olanı.

Koca Ayak’ın gövdesiyle uğraşmak zorunda olmak, bize, onun asla saygı göstermediği, asla sevmediği ve asla önemsemediği komşuları olan bize, bu son derdi bırakması yaman bir çelişki değil miydi?

Bana göre Ölümü, maddenin ortadan kalkması izlemeliydi. Bu beden için en iyi çözüm olurdu. Böylece, ortadan kalkan bedenler, doğruca geldikleri kara deliklere dönerlerdi. Ruhlar ışık hızında ışığa doğru giderlerdi. Şayet Ruh diye bir şey varsa tabii.

Muazzam bir direncin üstesinden gelerek Garip’in istediği gibi yaptım. Cesedi ayaklarından ve kollarından tutup kanepeye taşıdık. Ağırdı, tamamen hareketsiz değildi, ancak sanki henüz merdanelerden geçirilmiş, kolalı çarşaf gibi inat edercesine sert olması beni şaşırtmıştı. Çoraplarını da

görmüştüm ya da onların yerine ayaklarında ne varsa –grileşmiş ve lekeli pis paçavralar, şeritler halinde çarşaflardan yırtılarak yapılmış tozluklar. Nedendir bilmiyorum, ama bu tozlukların görünüşü beni göğsümden, diyaframdan, tüm bedenimden öyle fena vurmuştu ki hıçkırarak ağlamaktan kendimi alıkoyamadım. Garip bana belirgin bir şekilde paylayıcı, soğuk ve kısa bir bakış attı.

“Onlar gelmeden önce giydirmeliyiz.” Bu insani sefalet karşısında onun çenesinin de titrediğini fark ettim (gerçi bazı nedenlerle bunu itiraf etmek istemiyordu).

Böylece önce kirli ve kokan fanilasını çıkarmaya çalıştık, ama fanila kafasından çıkmayı inatla reddettiğinden, Garip cebinden çok amaçlı bir çakı çıkarıp kumaşı göğsü boyunca kesti. Şimdi Koca Ayak önümüzde, kanepenin üzerinde yarı çıplak yatıyordu, bir trol kadar kıllıydı, göğsünde ve kollarında yaralar vardı ve bana hiçbir şey ifade etmeyen, okunmaz dövmelerle kaplıydı. Biz, gövdesi tamamen sertleşmeden ve eskiden olduğu haline –bir madde yığına– dönmeden önce onu giydirmek için kırık dolabında doğru dürüst bir şey ararken, onun gözleri ironik bir biçimde kısıp kısıp bakıyordu. Yırtılmış donu, yeni gümüşü eşofmanın altından dışarı çıkıyordu.

Dikkatle iğrenç tozluklarını açtığımda ayaklarını gördüm. Şaşkına dönmüştüm. Aslında fazlaca değer verilen, ama pek önemi olmayan cinsel organların, kalbin veya hatta beynin değil de ayakların bedenimizin en mahrem ve özel yerleri olduğunu düşünmüşümdür. İnsan konusundaki tüm bilginin saklı olduğu yer ayaklardır; beden onlara bizim kim olduğumuz ve dünya ile nasıl ilişki kurduğumuz konusunda yüklü bir duygu gönderir. Toprağa basışın-

daki tüm gizem, bedenle temas ettiği noktadadır –hani maddenin elementlerinden yapılmış olmamızın yanı sıra, maddeye yabancıyız ve ondan ayrılmışız. Ayaklar prizdeki fişlerimizdir. Ve şimdi de bu çıplak ayaklar bana onun kökeninin farklı olduğunu ispat ediyordu. İnsan olamazdı. Bizim Blake’in dediği gibi, metalleri ölçüsüzce eriten, düzeni kaosa çeviren isimsiz biçimlerden biri olmalıydı. Belki de bir tür şeytandı. Şeytani yaratıklar her zaman ayaklarından anlaşılırlar; toprağı farklı bir izle damgalarlar.

Bu ayaklar –çok uzun, dar, ince parmak uçları ve şekilsiz siyah tırnaklarıyla– her şeyi kavrayabilecek gibi görünüyordu. Büyük ayak parmakları bir başparmak gibi, geri kalanından hafifçe ayrı gibi duruyordu. Kalın kara tüylerle kaplanmışlardı. Kimse böyle bir şey görmüş müdür? Garip’le bakiştık.

Boşa yakın dolapta, hafifçe lekelenmiş ancak az giyildiğı açıkça belli olan kahverengi bir elbise bulmuştuk. Onu hiç bu elbiseyle görmemiştım. Koca Ayak yılın hangi vakti olursa olsun, her zaman kalın keçe botlar, kareli gömlek ve muflonlu yelekle birlikte giydiği, yırtık pırtık pantolonlarla dolaşırdı.

Bir ölüyü giydirmek bir tür okşama biçimi gibi gelmişti bana. Hayatında böyle bir duyarlılık yaşadığını sanmıyorum. Onu nazikçe kollarından doğrultup elbiseleri üzerine giydirdik. Ağırığı göğsümün üstünde dururken midemin bulanmasına neden olan oldukça doğal bir tiksinti dalgasından sonra sırtını hafifçe okşamak ve merak etme, iyi olacak diyerek sakinleştirmek için gövdesini kavramam

gerektiğini düşündüm birden. Ama Garip'in varlığını hesaba katarak böyle bir şey yapmadım. Sapıtmaya başladığımı düşünebilirdi.

Duraksadığım davranışlarım düşüncelere dönüşmüştü, Koca Ayak için üzölmeye başlamıştım. Belki de annesi onu terk etmişti ve tüm sefil yaşamı boyunca mutsuzdu. Uzun yıllar süren mutsuzluk, Kişiyi ölümcül bir hastalıktan daha çok yıpratır. Ona gelen bir ziyaretçi görmemiştim hiç, ne akraba ne de arkadaşlar, kimsesi yoktu. Mantar toplayıcılar bile evinin yanında sohbet için durmazlardı. İnsanlar ondan korkarlardı, sevmezlerdi onu. Galiba sadece avcılarla arkadaşlık yapar gibiydi, ama bu bile ender olurdu. Elli yaşlarında olduğunu söyleyeyim; sekizinci evini ve Doğu ufkunda yükselen çizgisinin bir yerinde Mars'la birlikte, Neptün ve Plüton'un orada bir açıyla sıralanıp sıralanmadığını görmek için neler vermezdim ki damarlı ellerindeki sivri dişli testereyle bana sadece ölüm saçmak ve acı vermek için yaşayan bir yırtıcıyı hatırlatırdı.

Garip, onu ceketini giydirmek için oturma pozisyonuna getirdiğinde, iri, şişmiş dilinin ağzında bir şeyi tuttuğunu fark ettik; uzunca bir tereddütten sonra, dişlerimi tiksintiyle sıkıp elimi birkaç kez çektim, ucundaki şeyi nazikçe tutunca, parmaklarımın arasındakinin küçük, uzun ve ince, bir hançer kadar keskin bir kemik olduğunu gördüm. Ölü ağzından, gırtlaktan gelen bir gurultu ile tam bir iç çekmeye benzeyen ve yumuşak bir ısığa neden olan bir miktar hava çıkmıştı. İkimiz de cesetten uzağa sıçramıştık ve eminim ki Garip benimle aynı şeyi hissetmişti: Korku. Özellikle saniyeler sonra Koca Ayak'ın ağzından koyu

kırmızı, neredeyse siyah bir kan çıkmıştı. Uğursuz bir akıntı şeklinde ağızından dışarı damlıyordu.

Oracıkta korkudan donup kalmıştık.

“E, baksana,” demişti Garip titreyen sesiyle. “Boğulmuş. Kemik yüzünden, kemik boğazına kaçmış, kemik boğazına takılmış, boğulmuş,” diye öfkeyle tekrarlardı. Ve sonra kendini sakinleştirmek için şöyle dedi: “Hadi, iş başına. Bu eğlence değil, yakınlarımıza olan görevlerimiz her zaman keyifli olacak değil ya.”

Kendini bu gece vardiyasından sorumlu tuttuğunu görebildiğimden, kurallarına uydum.

Kendimizi hiç minnet görmeden, tamamen Koca Ayak'ı kahverengi elbisenin içine sığdırma ve onurlu bir konuşma getirme görevine adamıştık. Bırakın ölüyü, son defa birinin vücuduna dokunmamın üzerinden çok zaman geçmişti. Her dakika daha da sertleştikçe, hareketsizliğin hızla içine aktığını hissedebiliyordum ki, telaşımızın nedeni de buydu. Artık Koca Ayak orada en iyi Pazar giysileri içinde yatıyordu, yüzü sonunda tüm insan ifadesini kaybetmişti; hiç şüphe yok ki artık bir cesetti. Sadece sağ işaret parmağı, geleneksel, kibarca kenetlenmiş el pozuna uymayı reddediyordu; sanki dikkatimizi çekmek ve öfkeli, telaşlı çabalarımızı durdurmak istermiş gibi yukarıyı gösteriyordu. “Şimdi dikkat edin!” demişti parmak. “Şimdi dikkat edin. Burada görmediğiniz bir şey var, sürecin kritik başlama noktası sizden saklandı, oysa en yüksek dikkati hak ediyor. Bunun sayesinde biz burada, bu saatte, Yayladaki küçük bir kulübede, karın ve Gecenin ortasındayız. Ben ölü bir gövde olarak ve siz önemsiz, yaşlanan İnsan

varlıkları. Ama bu sadece başlangıç. Sadece her şey şimdi olmaya başlıyor.”

Soğuk, nemli odada, gecenin bu soluk, gri zamanında hüküm süren donmuş boşlukta, Garip ile birlikte duruyorduk; bedeni terk eden şeyin, dünyanın bir parçasını emdiği, ne kadar iyi veya kötü, ne kadar suçlu veya suçsuz olduğunu fark etmeksizin arkasında büyük bir boşluk bıraktığı aklımdan geçti.

Pencereden dışarı baktım. Şafak sökmek üzereydi ve başıboş kar taneleri kademeli olarak hiçliği doldurmaya başlamışlardı. Yavaşça düşüyor, havada kendi yollarını örüyor ve tüyler gibi kendi eksenlerinde dönüyorlardı.

Koca Ayak artık gittiğinden ona acımak veya kırgınlık duymak zordu. Geriye kalan gövdesiydi, cansız ve takım elbiseli. Şimdi, sanki ruhu sonunda maddeden ve madde de sonunda ruhtan kurtulduğu için sakin ve memnun görünüyordu. Bu kısa zaman uzayında, bir metafizik boşanma meydan gelmişti. Son.

Açık mutfak girişinde oturduğumuzda Garip, masanın üstünde duran yarısı boş votka şişesine uzandı. Temiz kadehler bulup doldurdu –önce bana, sonra kendine. Şafak karlı pencerelerden içeri süzülüyordu, hastane lambaları gibi süt beyazı ışıktaki Garip’in tıraş olmadığını fark ettim, kirliliği sakalı saçlarım kadar beyazdı; koyun derisi gocuğunun altından çıkan solmuş çizgili pijaması iliklenmemişti ve gocuk da hayal edilebilecek her tür lekeyle kirlenmişti.

İçimi ısıtan büyük bir yudum aldım.

“Ona karşı görevimizi yaptığımızı düşünüyorum. Başka kim yapardı ki?” dedi Garip, benden çok kendine. “Bacaksız, anasının gözüydü, ama ne yaparsın?”

Kendine bir bardak daha doldurduktan sonra bir dikişte içti, sonra da iğrenerek sarsıldı. Alışık olmadığı belliydi.

“Telefona gidiyorum,” deyip dışarı çıktı. Bayılacak diye düşündüm.

Ayağa kalkıp Koca Ayak’ın doğum tarihinin yazdığı kimliğini bulma ümidiyle o korkunç dağınıklığı taramaya başladım. Hesaplarını bilmek, kontrol etmek istiyordum.

Eskimiş muşambayla örtülü masanın üzerinde bir Hayvanın yanmış parçalarını içeren kızartma tavasını gördüm; yanındaki sos tenceresinde beyaz bir yağ tabakasıyla kaplı koyulaşmış pancar çorbası vardı. Bir somundan kesilmiş bir dilim ekmek, altın renkli ambalajı içinde tereyağı. Yırtık muşambayla kaplı zeminde başka Hayvan artıkları da dağılmıştı; bir tabak, bir bardak ve parça pastayla birlikte masadan düşmüştü; üstelik hepsi pis zeminde ezilmiş ve çiğnenmişti.

Derken, pencerenin pervazında duran ince bir tepsinin üzerinde durduğu haliyle, beynimin tanınmasının biraz zaman aldığı bir şey tüm kaçınma çabalarına rağmen gözüme takıldı; temizce bölünmüş bir Geyiğin başıydı. Yanında dört küçük paça duruyordu. Yarı açığözler, bizim çalışmalarımızı başından sonuna izlemiş olmalıydı.

Ah evet o, kışın donmuş elmalarla kandırılmalarına izin veren ve tuzakla yakalanıp işkenceyle ölen, telle boğulan, acıkmış, saf Küçük Hanımlardan biriydi.

Burada olup biteni yavaş yavaş anladıkça anbean Korkuya bulanmıştım. Geyiği tuzakla yakalamış, öldürmüş, sonra kesmiş, gövdesini kızartmış ve yemişti. Bir Yaratık, Gece- nin sessizliğinde ve dinginliğinde diğerini yutuyor. Kimse protesto etmiyor, yıldırımlar çarpıyor. Ve kimsenin eli ölümü yönlendirmese de Ceza şeytandan geliyor.

Titreyen ellerle, sonradan gömmek üzere kalanları, o zavallı küçük kemikleri bir noktada, yığın halinde, hızla topladım. Eski bir torba bulup kemikçikleri bir bir bu plastik kefene koydum. Sonra dikkatle başı da torbaya yerleştirdim.

Koca Ayak'ın doğum tarihini öğrenmeyi o kadar istiyordum ki öfkeyle kimlik kartını aramaya başladım –büfede, bazı kâğıtların, takvimden sayfaların ve gazetelerin arasında, sonra köy evlerinde belgelerin saklandığı çekmecelerde. Ve işte oradaydı –lime lime olmuş yeşil kabı içindeydi, elbette tarihi de geçmişti. Resimde Koca Ayak, uzun, asimetrik yüzü ve kısık gözleriyle yirmili yaşlarındaydı. O zaman bile güzel değildi. Ufalmış bir kalemle doğum tarihini ve yerini yazdım. Koca Ayak 21 Aralık 1950'de doğmuştu. Tam burada.

Çekmeceye başka bir şey daha olduğunu eklemeliyim: Oldukça yeni, renkli bir tomar fotoğraf. Üstünkörü şöyle bir göz attım, biri dikkatimi çekmişti. Daha yakından bakıp kenara koymak üzereydim. Neye baktığımı anlamam biraz zaman almıştı. Birden tam bir sessizlik oldu, ben de kendimi tam ortasında buldum. Fotoğrafa baktım. Vücudum gerilmişti, savaşıma hazırdım. Sanki ufuktan binlerce askerli bir ordu yaklaşıyormuşçasına başım dönmeye, kulaklarımda sıkıntılı bir inleme, bir uğultu

yükselmeye başlamıştı –uzaktan gelen sesler, demir şakırtıları, tekerleklerin çatırtıları.

Öfke, akli daha berraklaştırır ve keskinleştirir, daha fazlasını görmeyi mümkün kılar. Diğer duyguları silerek gövdenin kontrolünü ele alır. Tüm sınırları aştığından, kuşkusuz tüm bilgeliğin kaynağı olur o Öfke.

Titreyen ellerle fotoğrafları cebime koyduğumda, birdenbire her şeyin ileriye doğru hareket ettiğini hissettim, dünyanın motorları ateşleniyor, makinaları çalışıyordu –bir kapı çıtırdamış, bir çatal yere düşmüştü. Gözümden yaşlar boşandı.

Garip antrede duruyordu.

“Gözyaşlarına değmez.”

Numaraları tuşlamaya odaklandığında dudakları büzül-müştü.

“Yine Çekya operatörü–” dedi. “Tepeye çıkmalıyız. Benimle geliyor musun?”

Arkamızdan kapıyı hafifçe kapayıp karda yol açarak ilerledik. Garip, uzattığı ellerindeki cep telefonuyla kendi ekseni etrafında dönerek tepede sinyali aramaya başlamıştı. Şafağın gümüşü soluk parlaklığında, Kłodzko Vadisi’nin tamamı önümüzde uzanıyordu.

“Selam oğlum,” dedi Garip telefonda. “Seni uyandırdım, değil mi?”

Belirsiz bir ses anlayamadığım bir cevap verdi.

“Komşumuz öldü. Sanırım bir kemik yüzünden boğulmuş. Şimdi. Geceleyin.”